

POSTANOWIENIE

28 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Łodko

na posiedzeniu niejawnym 28 maja 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Stowarzyszenia w W. działającego na rzecz M. K.
i M. K.1
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w G.
o zapłatę i ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w G.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 19 lipca 2022 r., V ACa 298/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz Stowarzyszenia w W. 5400 zł (pięć tysięcy czterysta) kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwany Bank spółka akcyjna w G. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 19 lipca 2022 r. Wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania uzasadnił wystąpieniem istotnych zagadnień prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), tj.: 1) czy na podstawie art. 385¹ § 1 k.c., stanowiącego implementację dyrektywy 93/13, można w ogóle badać abuzywność tej części postanowienia umownego, która zawiera warunek umowny odpowiadający swą treścią normatywną przepisowi dyspozytywnemu prawa krajowego, który wszedł w życie

już po zawarciu umowy kredytu, w sytuacji gdy zgodnie z art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13, warunki umowy odzwierciedlające obowiązujące przepisy ustawowe, nie będą podlegały przepisom niniejszej dyrektywy?; 2) czy w świetle wiążących sądy krajowe wytycznych określonych w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 29 kwietnia 2021 r. (C-19/20), element wyodrębnionego redakcyjnie zapisu (postanowienia) umowy, zobowiązujący kredytobiorcę do zapłaty na rzecz banku marży, która jest jednocześnie jednym z elementów składowych mechanizmu ustalenia wysokości świadczenia kredytobiorcy (raty), stanowi odrębne zobowiązanie (postanowienie) umowne, podlegające indywidualnemu badaniu co do jego potencjalnie abuzywnego charakteru w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.?; 3) czy wyrażoną przez kredytobiorcę wprost w umowie kredytu, bezpośrednio nad podpisem kredytobiorcy, wolę stosowania przepisów dyspozytywnych w przypadku powstania luki w umowie, oceniać należy jako wyrażenie przez kredytobiorcę zgody na zastosowanie przepisów dyspozytywnych w miejsce abuzywnego postanowienia, na którą to możliwość TSUE wskazuje w wyroku z 3 października 2019 r. (C-260/18)?; 4) czy przy ocenie, czy postanowienie umowne zostało sformułowane w sposób jednoznaczny, zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. i w świetle wytycznych, że oceny uczciwości należy dokonywać przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności towarzyszących zawarciu umowy, należy uwzględniać inne – poza pisemnymi oświadczeniami konsumenta – okoliczności, w tym dane i materiały informacyjne powszechnie dostępne dla konsumenta, inne warunki zawarte w umowie, a także informacje, którymi dysponował przedsiębiorca w chwili zawarcia umowy (art. 385¹ § 1 k.c.)?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Stowarzyszenie w W. działające na rzecz M. K. i M. K.1 wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) to zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Powinno być ono przede wszystkim sformułowane w oparciu

o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (zob. postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08). Konieczne jest przytoczenie argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Skarżący powinien nie tylko wskazać przepis prawa (materiałnego lub procesowego), którego dotyczy zagadnienie, ale także przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, a jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia w jego sprawie (zob. m.in. postanowienia SN: z 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07, i z 9 lutego 2011 r., III SK 41/10).

Skarga kasacyjna powyższych wymogów nie spełnia. Przedstawione przez skarżącego wątpliwości związane z wykładnią prawa oraz inne ujawnione problemy interpretacyjne nie są nowe. Sąd Najwyższy wyraził już w tym zakresie wielokrotnie swoje stanowisko (zob. uchwałę całej Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22; uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21; uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17 oraz wyroki SN: z 29 maja 2024 r., II CSKP 1737/22; z 21 listopada 2023 r., II CSKP 1602/22; z 13 października 2022 r., II CSKP 864/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22; z 18 maja 2022 r., II CSKP 1316/22; z 12 lipca 2022 r., II CSKP 231/22). Skarżący nie wykazał, że zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tych poglądów, zatem brak jest interesu publicznego w przyjęciu skargi kasacyjnej do merytorycznego rozpoznania.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej kształtujące mechanizm indeksacji, określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. np. wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 459/22; z 20 maja

2022 r., II CSKP 943/22). W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej podkreśla się również, że za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu głównego przedmiotu umowy w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (zob. wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Árpád Kásler i Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt, pkt 49-50; z 26 lutego 2015 r., C-143/13, Bogdan Matei i Ioana Ofelia Matei przeciwko SC Volksbank România SA, pkt 54; z 23 kwietnia 2015 r., C-96/14, Jean-Claude Van Hove przeciwko CNP Assurances SA, pkt 33, i z 20 września 2017 r., C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. przeciwko Banca Românească SA, pkt 35). Za takie uznawane są m.in. postanowienia, które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy-konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (zob. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r., C-186/16, pkt 37; z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank Nyrt. i OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt przeciwko Teréz Ilyés i Emil Kiss, pkt 68; z 14 marca 2019 r., C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary, pkt 48, i z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, pkt 44, i wyrok SN z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22).

W judykaturze utrwalone jest również stanowisko, że postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (zob. np. wyroki SN: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19; z 2 czerwca 2021 r., I CSK 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSK 49/21). Postanowienie te kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, przez uzależnienie wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od wyłącznej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia

konsumenta. Takie postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron. Takie uregulowanie umowne należy uznać za niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyleń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wielokrotnie wyjaśniał również, że klauzula ryzyka walutowego wiąże się z nieudzieleniem kredytobiorcy wystarczających informacji dotyczących zagrożeń związanych z jej zastosowaniem. Kredytobiorca musi zostać jasno poinformowany, że podpisując umowę kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej, ponosi przez cały okres obowiązywania umowy ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku silnej deprecjacji waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie. Do sądu krajowego należy dokonanie niezbędnych ustaleń w tym zakresie (zob. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r., w sprawie C-186/16, R. P. Andriciuc i in. przeciwko Banca Românească SA, pkt 50; z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 74-75; z 14 marca 2019 r., w sprawie C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt., pkt 34-35, 40, 43, 46; z 10 czerwca 2021 r., C-776/19 i C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 56, 69, 71-72, 74).

Z wiążących Sąd Najwyższy ustaleń faktycznych Sądu drugiej instancji wynika, że kurs waluty w tabeli banku, w oparciu o który dochodziło do rozliczania transakcji wypłat i spłat kredytu, był ustalany na podstawie średniego kursu NBP oraz marży banku. Umowa kredytu nie precyzowała jednak, w jaki sposób wysokość marży będzie ustalana. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie wyjaśniono, że taki mechanizm ustalania przez bank kursu waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, zaś klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów

kredytu, jest klauzulą niedozwoloną. Sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej są postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu. Eliminacja z umowy kredytu jedynie części klauzuli indeksacyjnej – dotyczącej marży banku, zmieniałaby istotę całego postanowienia umownego, nie usuwając przy tym zagrożenia interesu konsumenta. Nie jest to zmiana wystarczająca do uznania, że klauzula określająca główne świadczenia stron została wyrażona jasno i jednoznacznie. Sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru postanowienia umownego powinno mieć z reguły skutek w postaci przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego postanowienia. Taki skutek, po wyeliminowaniu postanowienia dotyczącego jedynie marży banku, nie nastąpiłby. Odmienne stanowisko przyczyniłoby się do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców poprzez zwykły brak stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów, ponieważ nadal byłiby oni zachęcani do stosowania rzeczonych warunków wiedząc, że nawet gdyby miały one być unieważnione, to jednak umowa nadal obowiązywać, tak aby zagwarantować w ten sposób interes rzeczonych przedsiębiorców, co na tle dyrektywy 93/13, jest nieuzasadnione (zob. wyroki SN: z 18 maja 2022 r., II CSKP 1316/22; z 21 listopada 2023 r., II CSKP 1602/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22).

Wyjaśnić również należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono też, że klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej przeliczenie zobowiązań stron celem ustalenia wysokości ich świadczenia. Z kolei klauzula spreadowa nie ma racji bytu w umowie, w której nie zastosowano mechanizmu indeksacji i wynikającej z niego narażenia konsumenta na ryzyko kursowe. W konsekwencji stwierdzono, że klauzule przeliczeniowe i klauzule ryzyka walutowego składające się na przyjęty w umowach kredytowych mechanizm indeksacji - są ze sobą ściśle powiązane, a ich rozszczepienie jest zabiegiem sztucznym (zob. postanowienia SN: z 28 września 2023 r., I CSK 6286/22, i z 27 lipca 2023 r., I CSK 4033/22). Zakładając nawet dopuszczalność

podziału klauzuli „kurs średni NBP +/- marża banku”, w dalszym ciągu pozostaje problem abuzywności klauzuli ryzyka walutowego. Zastosowanie przez bank obiektywnego wskaźnika kursu waluty, nie oznacza, że kwestia transparentności klauzuli ryzyka walutowego staje się nieistotna (zob. np. postanowienie SN z 27 lipca 2023 r., I CSK 4033/22). Oceniając niedozwolony charakter postanowień umowy dotyczących przeliczeń walutowych umowy kredytu, Sąd drugiej instancji zwrócił uwagę nie tylko na sposób ustalania w nich kursu waluty indeksacji kredytu, ale też odnosił się do obciążenia konsumentów ryzykiem walutowym. Sąd Apelacyjny wyjaśnił też, dlaczego w jego ocenie, postanowienia umowy kredytu ucieleśniające ryzyko walutowe, zostały sformułowane niejednoznacznie, były sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały interesy kredytobiorców (art. 385¹ § 1 k.c.). Przyjęcie skargi do rozpoznania z uwagi na sformułowane w niej istotne zagadnienie prawne jest możliwe, gdy zagadnienie jest istotne, wywołuje poważne wątpliwości interpretacyjne i nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany, ale pod warunkiem, że jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy. W tym stanie rzeczy rozstrzygnięcie powołanych wątpliwości mogłoby mieć wpływ na prawidłowość zaskarżonego wyroku, a zarazem na wynik postępowania kasacyjnego, tylko przy założeniu, że trafne okazałyby się podstawy skargi kasacyjnej w zakresie, w jakim zarzucano w nich m.in. naruszenie art. 385¹ § 1 i 2 k.c. przez przyjęcie, że postanowienia umowne dotyczące ryzyka kursowego nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, a w konsekwencji, że mają one nieuczciwy charakter. Zagadnienie prawne miałoby wówczas warunkowy charakter, uzależniony od zasadności poszczególnych zarzutów kasacyjnych, co wymagałoby od Sądu Najwyższego oceny zasadności podstaw kasacyjnych na etapie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, co jest zabiegiem niedopuszczalnym. Problem zakresu i charakteru informacji, które powinien przekazać konsumentowi bank przy zawarciu umowy kredytu powiązanej z walutą obcą, implikującej ryzyko kursowe, jest szeroko omawiany w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej; był on również wielokrotnie analizowany w judykaturze Sądu Najwyższego odwołującej się do dorobku Trybunału.

W uchwale całej Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, mającej moc zasady prawnej, Sąd Najwyższy przyjął, że w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Skutkiem niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego jest niezwiązanie stron umową także w pozostałym zakresie. Utrwalone zostały dotychczasowe poglądy orzecznicze, że wyeliminowanie abuzywnych klauzul przeliczeniowych nie prowadzi do utrzymania w mocy umowy kredytu indeksowanego kursem CHF jako kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR (zob. wyroki SN: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22; z 26 kwietnia 2022 r., II CSKP 550/22; z 30 maja 2023 r., II CSKP 1536/22). Niemożliwe jest także zastosowanie stawki referencyjnej WIBOR (zob. wyrok SN z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i postanowienia SN: z 27 kwietnia 2023 r., I CSK 2707/22; z 2 czerwca 2023 r., I CSK 4115/22, i z 18 sierpnia 2023 r., I CSK 4216/22). Czy też, że niedopuszczalne jest zastosowanie art. 358 § 2 k.c. w celu uzupełnienia umowy kredytowej po wyeliminowaniu klauzul abuzywnych (zob. m.in. wyroki SN: z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22; postanowienie Sądu Najwyższego z 26 lutego 2024 r., I CSK 6543/22). Nie jest również możliwe wypełnienie powstałych w umowie luk po usunięciu z niej abuzywnej klauzuli waloryzacyjnej przez odwołanie się do art. 56 k.c., art. 65 k.c., art. 354 k.c. czy przepisów prawa wekslowego (zob. wyroki SN: z 14 czerwca 2023 r., II CSKP 254/22; z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22, i z 4 czerwca 2024 r., II CSKP 1213/22).

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie znajdując również okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 2 pkt 7 w zw. z § 10

ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r.
w sprawie opłat za czynności radców prawnych

[wr]

[r.g.]